

Tradició i traïció

Gerard Gil

Ens han tancat en una caixa i ens han travessat amb espases i planxes de metall. No ens ha passat res, només era un truc. Les arts, en particular les narratives, són filles de la mentida. Sense engany, l'art no és possible i, sovint, els artistes s'aprofiten d'aquest fet per justificar la seva falta d'honestedat. Perquè, si l'art és mentida, quina necessitat hi ha de ser sincer en allò que s'expressa? Però, en realitat, un artista hauria d'expressar-se sincerament a través de la mentida i no, com és freqüent, mentir o mentir-se intencionadament per tal d'obtenir algun profit.

D'altra banda, un individu només pot expressar-se sincerament si parla d'allò que coneix de primera mà. Quan no és així, es transforma en un autòmata que repeteix un discurs ple de tòpics, l'anunci d'un producte aparentment útil que de fet ningú no necessita. I això ens porta a una tercera qüestió. Què és allò que un individu coneix de primera mà? Obviament, els llocs i la gent que l'han envoltat al llarg de la seva vida. Per tant, si un artista vol expressar-se amb sinceritat, ha de fer-ho necessàriament partint del seu entorn i de la cultura en la que ha crescut.

Per aquest motiu, no deixa de sorprendre'm la quantitat de creadors que decideixen desfer-se de tot allò que és local per intentar, directament, "ser internacionals". L'adopció de l'anglès com a llengua per part de molts conjunts musicals és un símptoma clar d'una voluntat d'imitació més que no pas d'expressió genuïna. ¿En quina llengua s'expressa millor un individu, en la materna o en la que ha après anant a una acadèmia dos cops per setmana? És més fàcil anar per un camí transitat que obrir-ne un de nou i trobar una manera personal d'usar el llenguatge. Si un artista és honest amb ell mateix i amb els altres, com una conseqüència natural, la seva obra estarà vinculada al seu entorn encara que no parli d'aquest, serà original i personal, i serà, per la seva especificitat, universal.

La precisió del retrat que Tolstoi va fer dels camperols russos que tan bé coneixia és precisament el que fa transcendent la seva obra. Les pel·lícules de Aki Kaurismaki són tan finlandeses com franceses les de Jean Eustache o espanyoles les de Victor Erice i no per això deixen de ser universals. L'especificitat de les formes de veure el món que

es donen en les diferents cultures és un dels valors més elevats de l'art, perquè ens permet accedir a la comprensió d'altres pobles amb diferències i punts en comú amb el nostre. I és gràcies a aquestes diferències que un pot qüestionar la pròpia posició en el món. Això no vol dir que l'art hagi de triar temes locals. Es pot escriure un llibre de ciència ficció i conservar, malgrat tot, el contacte amb la font de totes les reflexions: la pròpia vida. No hi ha res més obtús que defensar el que és propi només perquè és propi prescindint de qualsevol intent de comprensió de l'altre. Al cap i a la fi, ningú tria el lloc on neix. El mestissatge, tan de moda avui dia, no consisteix, però, a agafar un tros d'una determinada cultura, un tros d'una altra i barrejar-los. El veritable mestissatge consisteix a assimilar l'art d'altres cultures per després trobar una expressió pròpia.

De manera similar, l'avantguarda no és, com pretenien els dadaïstes, la ruptura total amb la tradició. La traïció a la tradició és impossible si un s'expressa amb sinceritat, perquè l'entorn parla a través de nosaltres. Quan una obra és irreverent, ho és en relació a una determinada tradició i, per tant, pertany a ella. Prenem el cas d'un dels més grans artistes tarragonins: Joan Guinjoan. La música d'aquest fill de Riudoms és un fenomen únic, inimitable, oposat a l'academicisme de la majoria de músics de conservatori. I, malgrat tot, les seves peces delaten unes arrels, una formació clàssica i una profunda comprensió de tots els grans corrents de la música europea del segle XX.

I com que és de cultura local del que aquí es tracta, aprofitaré per mencionar uns pocs artistes tarragonins que són o van ser honestos amb la seva identitat. En primer lloc, Pere Johan, que va viure al segle XV i va esculpir el retaule major de la catedral. Només cal mirar amb atenció les escenes del martiri de Santa Tecla per adonar-se de la excepcional mestria d'aquest home que, curiosament, és considerat un representant de l'estil gòtic "internacional". Evidentment, Johan no va conèixer de primera mà a Santa Tecla, però no importa, perquè transmet la seva visió encara que ni tansols triés el tema. Ningú que no s'hagi trobat cara a cara amb la crueltat i la inocència pot esculpir imatges semblants. També l'arquitectura de Jujol i la música del vallenc Robert Gerhard, deixeble de Schönberg, mereixen ser recordades aquí. Així com les fotografies d'un altre vallenc, Francesc Català Roca.

Afortunadament, no només en el passat les comarques tarragonines han comptat amb artistes honestos. En mencionaré uns quants, no sense abans advertir el lector de la meva total i intencionada subjectivitat al respecte. Tenim músics com els de *La Tercera Caída*, *Don Simón y Telefunken*, o *Derviche*; Dramaturgs com Quique Culebras, que estrenarà el proper 2 de novembre l'obra *Dos Más* a la sala Trono. Poetes com l'Ivan Díaz, Juan Carlos Elijas o Juan Gonzalez Soto. Pintors com els germans J.J. i Richard White. Creadors d'estructures imaginaries com José Alberto Alonso. Somiadors digitals com Francesc Vidal. I no voldria acabar sense mencionar les colles castelleres, els integrants de les quals son, sens dubte, artistes anònims. Perquè un castell és una obra d'art. Al cap i a la fi, és de tocar el cel del que es tracta.